

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

Анотація. Визначений сучасний стан виробництва молока та його ефективності в Запорізькому регіоні. Обґрунтовані основні шляхи підвищення ефективності та розвитку аграрного виробництва на перспективу.

Ключові слова: виробництво, споживання, ефективність.

Постановка проблеми. Запорізька область займає одне з останніх місць по виробництву і споживанню молока та молокопродуктів на душу населення. Тому аналіз основних проблем і обґрунтування перспектив розвитку ринку молочної продукції в регіональному аспекті набуває все більшої гостроти і актуальності. При цьому не можна не зважати на те, що однією з провідних складових, під впливом яких формувався підвищений рівень інфляції на продовольчому ринку, є ситуація на ринку молока та молочних продуктів. Ця проблема має місце в кожному регіоні і зайвий раз підкреслює важливість її дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти організаційно-економічних відносин, зокрема розвитку інтеграції при виробництві і реалізації молока та молокопродуктів, висвітлені у працях В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, С.В. Васильчак, Т.Г. Дудара, В.В.Зіновчука, М.М. Ільчука, М.П. Коржинського, М.Й.Маліка, М.Я. Месея-Веселяка, Т.Л. Мостенської, М.К. Пархомця, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, О.М.Шпичака, Г.В. Черевка, Т.І. та ін. вчених.

Окремі питання формування і розвитку ринку молока та молочної продукції знайшли своє відображення у працях В.Я. Амбросова, Н.Є. Голомші, В.Н.Зимовця, В.І. Перебийноса. Дослідженню питання ефективності функціонування підприємств молокопродуктового підкомплексу присвячені роботи П.С. Березівського, І.Є. Підгорної, П.П. Руснака.

В їхніх працях в основному висвітлено загальні підходи до аналізу та розвитку молокопродуктового підкомплексу та формування відносин між його сферами. Разом з тим недостатньо уваги приділено вивченню організаційно-економічних відносин при виробництві та реалізації молока і молокопродуктів з урахуванням регіональних особливостей.

Ціль роботи. Метою дослідження є вивчення сучасного стану, визначення та обґрунтування перспектив виробництва молока в аграрних підприємствах Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом молокопродуктовий підкомплекс країни знаходиться в кризовому стані, в багатьох регіонах виробництво молока є збитковим. Місцеві ради, державні адміністрації, керівники аграрних підприємств і молочно-промислових структур намагаються з'ясувати та ліквідувати причини, які заважають ефективному виробництву молочної продукції. У зв'язку з тим, що з кожним роком скорочується поголів'я корів, знижується продуктивність молочного стада, зменшується споживання молока, ситуація в регіоні викликає крайнє занепокоєння та потребує певних адміністративних рішень, стратегічних реформ з метою досягнення позитивних результатів роботи молочного підкомплексу в нових умовах.

Зменшення виробництва молока в області відбулося за всіма категоріями господарств. Загалом виробництво молока за період спостереження зменшилося з 375,8 тис.т до 261,7 тис.т, тобто на 114,1 тис.т. Основна причина зменшення валового виробництва молока – це зменшення поголів'я корів на 24,3 тис. голів. Позитивним чинником є збільшення рівня середньорічного надою на 1 корову на 2,9 ц, або на 10,5 %. На сьогоднішня в приватному секторі продуктивність молочного тваринництва перевищує громадські господарства в декілька разів. Зміни в виробництві молока в Запорізької області представлені на рис. 1.

Найбільшу питому вагу в валовому виробництві молока займають господарства населення. За розрахунками, господарствами населення в 2010

році утримувалося 69,4 % загальної чисельності великої рогатої худоби (торік – 69,3 %), у т. ч. корів – 82,7 % (82,2%), вироблено молока 226,3 тис. т. В сільськогосподарських підприємствах було вироблено лише - 35,4 тис.т молока, що складає лише 13,5 % валового виробництва.

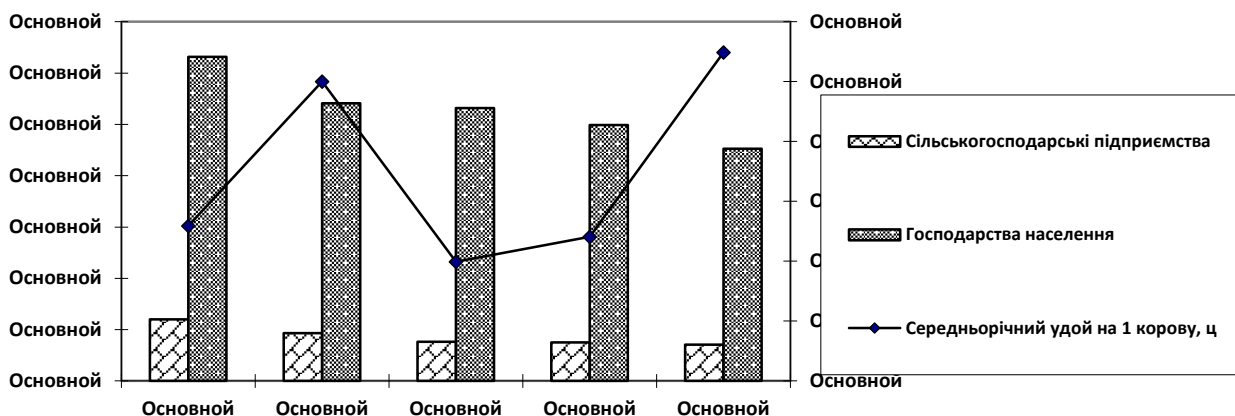

Рисунок 1 Виробництво молока за категоріями господарств в Запорізькій області

По виробництву молока в Запорізькій області Мелітопольський район знаходиться на другому місці, після Бердянського району. По всіх районах області також простежується тенденція до зниження виробництва молока. В господарствах Мелітопольського району середній річний удій молока від однієї корови знаходиться на невисокому рівні в зрівнянні з досягнутими показниками в К-Дніпровському, Оріхівському та Бердянському районі.

Нарощування виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах повинно супроводжуватися підвищенням його економічної ефективності, отриманням прибутку як основного регулятора виробництва. У 2010 році за результатами фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств Запорізької області при виробництві молока було отримано прибутку 8,6 млн.грн, рівень рентабельності становив 12,4 %, проти - 10,2 % у 2009 році.

Згідно з результатами реалізації молока, можна зробити висновок що виробництво молока як в Мелітопольському районі так і в цілому по області є збитковим. Господарствам становиться не вигідно виробляти молоко, тому що

ціна його реалізації не покриває витрат на його виробництво. Тому з кожним роком зменшується кількість господарств - виробників молока: в області на 36, в районі на 3 господарства (за період 2007 - 2009 років).

На підставі показників економічної ефективності виробництва молока за останні 5 років можна зробити висновок, що в Мелітопольському районі середньорічне поголів'я корів зменшилося на 424 голови, що спричинило зменшення валового виробництва молока на 14470 ц, та кількості реалізованого молока на 10265 ц. Середньорічний надій молока на 1 корову зменшився на 0,84 ц, та найбільший надій був отриманий в 2006 році. Збільшилася як виробнича так і повна собівартість 1 ц молока, однак ціна реалізації перевищувала рівень собівартості лише в 2010 році. Виробництво молока було прибутковим лише в 2010 році, рівень рентабельності склав 0,51 %.

Таблиця 1

Показники економічної ефективності виробництва молока в Мелітопольському районі

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Темп росту, %
Середньорічний надій на 1 корову, ц	31,14	29,97	24,37	30,84	30,30	97,32
Рівень товарності, %	80,40	82,34	63,69	83,43	83,37	2,97
Виробничі витрати на 1 голову, грн.	3096,56	3671,19	4129,38	5480,81	6705,19	216,54
Виробнича собівартість 1ц, грн/ц	99,45	122,51	169,44	177,69	221,26	222,49
Собівартість 1 ц реалізованого молока, грн.	112,96	137,16	255,62	202,26	254,82	225,59
Ціна реалізації 1 ц молока, грн.	99,05	124,62	241,51	166,86	256,13	258,58
Прибуток в розрахунку:						
- на 1 ц, грн.	-13,91	-12,53	-14,11	-35,40	1,30	-
- на 1 голову, грн.	-348,17	-309,27	-218,94	-911,04	32,87	-
Рівень рентабельності, %	-12,31	-9,14	-5,52	-17,50	0,51	-

Молоко і молочні продукти належать до високоцінних продуктів харчування. Ситуація, що склалася на ринку молочних продуктів, вимагає розв'язання широкого кола проблем його розвитку, вивчення основних чинників формування ціни та попиту на молокопродукти в умовах домінування кризових явищ. Сучасний стан споживання основних продуктів харчування на душу населення характеризується значним зменшенням його обсягів порівняно з 1990р., є критичним і представляє собою реальну загрозу здоров'ю нації, продовольчій та національній безпеці країни.

Різке зменшення обсягів виробництва молока і значне зниження купівельної спроможності населення призвело до суттєвого скорочення споживання молока і молочних продуктів Відмінності в рівнях споживання (як і виробництва) молокопродукції на душу населення в регіональному розрізі пов'язані, перш за все, з часткою міського населення. Найнижчий рівень споживання молока та молокопродукції спостерігається в областях з високим рівнем розвитку індустрії та суттєвим переважанням міського населення – Донецькій (130 кг), Луганській (140 кг), АР Крим (151,7 кг), Одеській (165 кг), Запорізькій (175,5 кг) і порівняно високий – в Тернопільській (316,2 кг), Івано-Франківській (308,6 кг), Чернігівській (305,3 кг) областях. Наявні відмінності в рівнях споживання молокопродукції в регіональному розрізі пов'язані також із специфікою формування ринку молокопродукції.

В Запорізькій області виробництво молока і молочних продуктів з розрахунку на одну особу зменшилось у 2010 році порівняно з 2005 роком на 58,3 кг, відповідно споживання молока і молочних продуктів зменшилося на 0,9 кг. Як свідчать статистичні дані, найбільше споживалося молока та молочних продуктів Запорізьким регіоном на душу населення у 1990 році - 370,9 кг, що складає 97,6 % від норми. У даному регіоні спостерігається зниження як рівня виробництва, так і, відповідно, споживання продуктів харчування.

За сучасного типу харчування жителів Запорізької області мінімальна річна норма споживання молока і молочних продуктів становить 341 кг, а рекомендована – 380 кг на одну особу. Використовуючи ці норми, а також рівень виробництва молока в 2010 р - 261,7 тис.т., чисельність населення 1811,7 тис.осіб та середньорічний надій молока від однієї корови у всіх категоріях господарств області 3096 кг, розраховано загальну потребу у молоці та молочних продуктах в регіоні. Згідно з проведеними розрахунками потреба населення області в молоці, враховуючі мінімальну норму споживання на одну особу складає – 617,78 тис. т., нестача молока для самозабезпечення мінімальної норми споживання складає - 356 тис. т.

Слід відзначити, що для забезпечення не лише рекомендованого, а й мінімального рівня споживання молочної продукції населенням області того обсягу виробництва молока, який є на сьогодні, недостатньо. Однією з основних причин є низький середньорічний надій молока від однієї корови, який, повинен бути як мінімум в 1,5 рази вищий за існуючий для забезпечення рекомендованого рівня споживання молока населенням. Звідси випливає, що в області насамперед потрібно збільшувати обсяги виробництва молока за рахунок інтенсивних факторів, тобто підвищення середньорічних надоїв від однієї корови, адже належний рівень виробництва сировини є основою функціонування будь-якого виду ринку, в тому числі й ринку молока.

Висновки. Найсерйознішою проблемою, без вирішення якої не зрушаться питання розвитку молочної промисловості області, є ресурсний дефіцит. Дефіцит проявляється одночасно в декількох напрямках: сировинний, фінансовий, платоспроможного попиту. Дефіцит зумовлює зміну асортиментної політики підприємства, змінює структуру витрат на виробництво продукції через вартість придбання сировини та матеріалів.

Ефективне ведення сільськогосподарського виробництва вимагає його оснащення сучасною технікою, впровадження передових технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Масштабне переозброєння підприємств АПК сучасною технікою, впровадження нових

технологій виробництва, а також забезпечення матеріальними ресурсами потребує значної державної підтримки.

Аннотація. В работе рассмотрены вопросы эффективности производства молока, уровень его производства и потребления в Запорожской области и Мелитопольском районе. Обоснованы основные пути повышения эффективности производства молока на перспективу.

Ключевые слова: производство, потребление, эффективность.

Summary. In the work are considered the questions of production efficiency of milk, level of its manufacture and consumption in the Zaporozhye area and Melitopol area/ The basic ways of increase of production efficiency of milk on prospect are proved.

Key words: manufacture, consumption, efficiency.

Література:

1. Статистичний збірник. Україна у цифрах 2009. За редакцією О. Г. Осауленка. Державний комітет статистики України. Київ. - 2010. – 258с.
2. Статистичний збірник. Тваринництво України. За редакцією О.М. Остапчука. Державний комітет статистики України. Київ. - 2010. – 200 с.
3. Статистичний збірник. Сільське господарство Запорізької області. Головне управління статистики в Запорізькій області. Запоріжжя - 2010. - 152с.